Donderdag, 7 april 2022

P9_TA(2022)0124

De situatie van de rechtsstaat en de mensenrechten in de Republiek Guatemala

Resolutie van het Europees Parlement van 7 april 2022 over de situatie van de rechtsstaat en de mensenrechten in de Republiek Guatemala (2022/2621(RSP))

(2022/C 434/11)

Het Europees Parlement,

— gezien zijn eerdere resoluties over Guatemala en met name die van 14 maart 2019 over de mensenrechtensituatie in Guatemala ([1]),

— gezien de verklaringen van de woordvoerder van de vicevoorzitter van de Commissie/hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid (VV/HV) van 11 februari 2022 over de mensenrechtensituatie in Guatemala en van 23 maart 2022 over de achteruitgang van de rechtsstaat in Guatemala,

— gezien de Overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Unie en haar lidstaten, enerzijds, en Midden-Amerika, anderzijds ([2]), en met name de mensenrechtenclausule,

— gezien de richtsnoeren van de Europese Unie inzake verdedigers van de mensenrechten,

— gezien het rapport van de Hoge Commissaris van de VN voor de mensenrechten van 28 februari 2022 over de mensenrechtensituatie in Guatemala,

— gezien de verklaring van de woordvoerder van de secretaris-generaal van de VN van 11 februari 2022 over Guatemala,

— gezien de verklaring van de Inter-Amerikaanse Commissie voor de mensenrechten (IACHR) van 22 februari 2022 waarin bezorgdheid wordt geuit over nieuwe schendingen van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht in Guatemala, en de verklaring van de IACHR en de speciale VN-rapporteur voor de onafhankelijkheid van rechters en advocaten van 9 maart 2022 waarin Guatemala wordt opgeroepen om onafhankelijkheid en onpartijdigheid te waarborgen bij de benoeming van de nieuwe procureur-generaal van het land,

— gezien de Universele Verklaring van de rechten van de mens en de mensenrechtenverdragen van de VN alsmede de facultatieve protocollen daarbij,

— gezien het VN-Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten van 1966,

— gezien de grondwet van Guatemala,

— gezien artikel 144, lid 5, en artikel 132, lid 4, van zijn Reglement,

A. overwegende dat Guatemala een belangrijke en gelijkgestemde partner van de EU is, zoals blijkt uit de belangrijke rol die het land speelt in de regionale integratie van Midden-Amerika door zijn tijdelijke voorzitterschap van het Centraal-Amerikaans Integratiesysteem, de toenemende handelssamenwerking tussen de EU en Guatemala, de solidariteit van het land met Oekraïne en Europa en zijn krachtige veroordeling van de Russische invasie in Oekraïne, alsook zijn actieve rol in internationale fora en de constructieve dialoog met de ambassade van Guatemala in Brussel in het kader van de Delegatie van het Europees Parlement voor de betrekkingen met de landen in Midden-Amerika;

B. overwegende dat de regering van de Republiek Guatemala in 2019 eenzijdig heeft besloten om een einde te stellen aan het mandaat van de Internationale Commissie tegen straffeloosheid in Guatemala (CICIG) die 12 jaar lang in het land actief is geweest; overwegende dat Guatemala in de periode waarin de autoriteiten met de CICIG hebben samengewerkt, voortdurend vooruitgang heeft geboekt bij de vervolging van mensenrechten- en corruptiezaken;

([1]) PB C 23 van 21.1.2021, blz. 92.
([2]) PB L 346 van 15.12.2012, blz. 3.

Donderdag, 7 april 2022

C. overwegende dat Guatemala sindsdien is terechtgekomen in een continu proces van institutionele coöptatie en ontmanteling van de rechtsstaat, systematische obstructie en verstoring van het legitieme werk van rechters en aanklagers, lastercampagnes, arrestaties en intimidatie van justitiële actoren, met name bij de CICIG, het Openbaar Ministerie voor de mensenrechten en het Speciaal Openbaar Ministerie tegen straffeloosheid (FECI), en wordt geconfronteerd met de intensivering en toename van agressie tegen en criminalisering van maatschappelijke organisaties en mensenrechtenverdedigers;

D. overwegende dat aanklagers van corruptie en georganiseerde misdaad waarbij hooggeplaatste overheidsfunctionarissen of bedrijfseigenaren betrokken zijn, in talloze gevallen zijn gecriminaliseerd via strafrechtelijke procedures, door klachten bij de gerechtelijke tuchtraad of voorbereidende procedures die door het Openbaar Ministerie van Guatemala worden ingeleid om hen te arresteren of hun gerechtelijke immuniteit op te heffen; overwegende dat de toename van deze gerechtelijke procedures tegen onafhankelijke rechters, openbare aanklagers en advocaten en het gebrek aan een snelle en efficiënte respons en beschermingsmaatregelen alarmerend zijn;

E. overwegende dat bedreiging, intimidatie en het risico van willekeurige detentie ertoe hebben geleid dat meer dan 20 rechters hebben aangekondigd dat zij Guatemala verlaten en in ballingschap gaan om hun veiligheid en fysieke en psychologische integriteit te beschermen en represailles van de Guatemalaanse staat te voorkomen; overwegende dat de zaken van rechter Erika Aifán, de voormalige procureurs-generaal Claudia Paz en Thelma Aldana en het vroegere hoofd van het FECI Juan Francisco Sandoval slechts een paar voorbeelden zijn van de intimidatie van justitiële actoren in Guatemala;

F. overwegende dat in artikel 203 van de grondwet van Guatemala wordt benadrukt dat de rechterlijke macht uitsluitend mag worden uitgeoefend door het Hooggerechtshof en andere rechtbanken waarin door de wet is voorzien; overwegende dat er te weinig vooruitgang wordt geboekt bij de verkiezing van rechters voor de vacante zetels in het Hooggerechtshof en het Hof van Beroep; overwegende dat de president en het Congres dit jaar drie sleutelfiguren zullen benoemen: de procureur-generaal, de ombudsman voor de mensenrechten en de algemeen controleur;

G. overwegende dat de nieuwe procureur-generaal van de Republiek Guatemala in mei 2022 zal worden gekozen; overwegende dat in de grondwet van Guatemala is bepaald dat de procureur-generaal wordt benoemd door een Benoemingscomité dat bestaat uit de voorzitter van het Hooggerechtshof, voorzitters van rechtsfaculteiten, leden van de advocatuur en leden van het maatschappelijk middenveld; overwegende dat de procureur-generaal van de Republiek Guatemala, Consuelo Porras, die kandidaat is voor herverkiezing, en de secretaris-generaal van het Openbaar Ministerie, Angel Pineda, in september 2021 door het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken zijn opgenomen op de Engel-lijst als corrupte en ondemocratische actoren die de strafrechtelijke vervolging van corruptiezaken belemmeren; overwegende dat de procureur-generaal een fundamentele rol speelt bij het waarborgen van de rechtsstaat, de bescherming en verdediging van de mensenrechten en de bestrijding van corruptie en straffeloosheid;

H. overwegende dat de Inter-Amerikaanse Commissie voor de mensenrechten en de speciale VN-rapporteur voor de onafhankelijkheid van rechters en advocaten verschillende aanbevelingen hebben gedaan voor een constitutionele hervorming om de procedures voor de verkiezing van de procureur-generaal en de rechters van de hoge rechtbanken van het land aan te passen in overeenstemming met de internationale normen inzake onafhankelijkheid en onpartijdigheid;

I. overwegende dat de regering van Guatemala inspanningen heeft geleverd om maatregelen op het gebied van transparantie, corruptiebestrijding en bestrijding van straffeloosheid ten uitvoer te leggen door de oprichting van de presidentiële commissie tegen corruptie en de presidentiële commissie voor vrede en mensenrechten, die concrete resultaten moeten voorleggen;

J. overwegende dat Guatemala volgens Transparency International de laatste 10 jaar 59 plaatsen is gedaald in de corruptieperceptie-index (CPI), van 91e (2010) tot 150e op een totaal van 180 landen;

K. overwegende dat Wet 4-2020, bekend als de ngo-wet, die in februari 2022 in werking is getreden, tot doel heeft de activiteiten van ngo's te beperken door het toezicht van de overheid aan te scherpen en de opheffing van ngo's die niet aan de overheidseisen voldoen mogelijk te maken;

L. overwegende dat geweld en afpersing door machtige criminele organisaties een ernstig probleem blijven in Guatemala en dat bendegerelateerd geweld een belangrijke factor is die mensen ertoe aanzet het land te verlaten;

M. overwegende dat het Bureau van de Hoge Commissaris van de VN voor de mensenrechten (OHCHR) in 2021 melding heeft gemaakt van 103 aanvallen op mensenrechtenverdedigers en zes moorden, alsook van 33 aanvallen op journalisten; overwegende dat milieuactivisten en verdedigers van landrechten, inheemse volkeren en gemeenschappen en verdedigers van vrouwenrechten worden geconfronteerd met ernstige bedreigingen; overwegende dat het OHCHR wijst op toenemend misbruik van het strafrecht door statelijke en niet-statelijke actoren tegen mensenrechtenverdedigers en journalisten om hen te straffen of de legitieme uitoefening van hun werk te belemmeren;

N. overwegende dat inheemse volkeren nog steeds te maken hebben met verschillende vormen van discriminatie en economische en sociale ongelijkheden; overwegende dat de vertrouwensrelatie tussen overheidsinstellingen en inheemse volkeren moet worden versterkt door de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bescherming en eerbiediging van hun rechten, met inbegrip van het recht op vrije, voorafgaande en geïnformeerde toestemming;

O. overwegende dat gendergerelateerd en seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes wijdverbreid en diepgeworteld is; overwegende dat het Congres van Guatemala op 8 maart 2022 Wet 18-2022, de zogenaamde wet ter bescherming van het leven en het gezin, heeft goedgekeurd, waarin abortus in alle omstandigheden strafbaar wordt gesteld met gevangenisstraffen van 5 tot 25 jaar, en waarin voorlichting over genderdiversiteit en seksuele voorlichting in scholen worden verboden; overwegende dat de president na talrijke protesten op nationaal en internationaal niveau te kennen heeft gegeven dat hij zijn veto tegen de wet zou stellen en dat het Congres van Guatemala op 15 maart 2022 heeft besloten de controversiële wet af te voeren;

P. overwegende dat Guatemala in vergelijking met de rest van de regio slechte cijfers voorlegt op het gebied van ongelijkheid, en ook erg slecht scoort wat betreft armoede, ondervoeding en moeder- en kindersterfte; overwegende dat Guatemala voor chronische ondervoeding op de zesde plaats staat in de wereld;

Q. overwegende dat de EU een van de belangrijkste samenwerkingspartners van Guatemala blijft, met een toewijzing van 152 miljoen EUR in het kader van het financieringsinstrument voor ontwikkelingssamenwerking voor de programmeringsperiode 2014-2020, gericht op voedselzekerheid, corruptiebestrijding, vrede en veiligheid, en concurrentievermogen;

R. overwegende dat Aura Lolita Chávez, een inheemse Guatemalteekse milieuactiviste en finaliste voor de Sacharovprijs van het Europees Parlement in 2017, haar land heeft verlaten na ernstige aanvallen, doodsbedreigingen en smaad, en bij terugkeer naar Guatemala te maken zou krijgen met diverse gerechtelijke procedures; overwegende dat haar juridische en fysieke veiligheid moeten worden gewaarborgd als zij besluit terug te keren;

1. is bezorgd over de achteruitgang van de rechtsstaat in Guatemala en over de gerechtelijke stappen die het Hooggerechtshof en de procureur-generaal hebben ondernomen tegen onafhankelijke rechters, advocaten en aanklagers die criminele organisaties onderzoeken of vervolgen die banden hebben met hooggeplaatste overheidsfunctionarissen of bedrijfseigenaren;

2. veroordeelt de criminalisering en detentie, lasterlijke mediacampagnes, bedreigingen en intimidatie waarvan justitiële actoren die betrokken zijn bij de vervolging van corruptiezaken en de bestrijding van straffeloosheid, alsook mensenrechtenverdedigers en journalisten, het slachtoffer zijn; dringt er bij de Guatemalaanse autoriteiten op aan een einde te maken aan deze acties en de rechtsstaat en de volledige eerbiediging van de scheiding der machten te handhaven als essentiële elementen in de strijd tegen straffeloosheid en corruptie;

3. verzoekt de Guatemalaanse autoriteiten onmiddellijk een grondig en onpartijdig onderzoek in te stellen naar de bedreigingen, intimidatie en lasterlijke campagnes tegen gerechtsambtenaren en actoren uit het maatschappelijk middenveld, teneinde de verantwoordelijken te identificeren en hen voor bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige rechtbanken te brengen;

4. verzoekt de Guatemalaanse autoriteiten dringend de nodige maatregelen te nemen om de veiligheid en integriteit te verzekeren van rechters, openbare aanklagers, advocaten (met inbegrip van voormalige CICIG-advocaten) en mensenrechtenverdedigers, ook degenen die gevangengehouden worden, en om hun recht op een eerlijk proces te waarborgen; roept de autoriteiten op ervoor te zorgen dat degenen die uit angst voor hun veiligheid gedwongen werden het land te verlaten, veilig kunnen terugkeren;

5. herinnert eraan dat versterkte en doeltreffende dialoogkanalen in het kader van de Guatemalaanse instellingen onontbeerlijk zijn om de democratische waarden, de rechtsstaat en de eerbiediging van de mensenrechten te bevorderen;

6. bevestigt nogmaals dat de procedure voor de selectie en benoeming van rechters transparant en participatief moet zijn en dat kandidaten moeten worden gekozen op grond van hun verdiensten en bewezen staat van dienst op het gebied van de eerbiediging van de mensenrechten, in overeenstemming met de internationale normen en de grondwet van Guatemala; verzoekt de Guatemalaanse autoriteiten in dit verband de eerlijke verkiezing van rechters te waarborgen, met name wat betreft de verkiezing van de procureur-generaal en de ombudsman voor de mensenrechten;

7. benadrukt dat de vaststelling van restrictieve wetgeving zoals de ngo-wet kan bijdragen tot de ontmanteling van het systeem voor de bescherming van mensenrechtenverdedigers en de straffeloosheid kan versterken; dringt erop aan dat deze wetten worden ingetrokken;

8. dringt er bij de regering van Guatemala op aan de nodige maatregelen te nemen om de wetgeving en het beleid ter bescherming van mensenrechtenverdedigers, met inbegrip van milieuactivisten en journalisten, te versterken en een overheidsbeleid voor de bescherming van mensenrechtenverdedigers te ontwikkelen in overeenstemming met een arrest van het Inter-Amerikaans Hof voor de mensenrechten van 2014 en de toezegging die Guatemala zelf in 2018 voor de VN-Mensenrechtenraad heeft gedaan; beveelt de regering van Guatemala aan de Overeenkomst van Escazú te ratificeren;

9. is ingenomen met de oprichting door de Guatemalaanse autoriteiten van de presidentiële commissie tegen corruptie en de presidentiële commissie voor vrede en mensenrechten, als kernpijlers van het nationale plan voor innovatie en ontwikkeling van de regering, en met het oog op de tenuitvoerlegging van beleid ter bevordering van transparantie, corruptiebestrijding en de bestrijding van straffeloosheid; dringt er bij deze commissies op aan concrete resultaten voor te leggen;

10. moedigt de regering van Guatemala aan verder samen te werken met alle regionale en VN-mensenrechten-mechanismen om vooruitgang te boeken bij de bevordering en bescherming van de mensenrechten in het land; beveelt aan dat de regering van Guatemala het mandaat van het OHCHR in Guatemala voor een redelijke periode verlengt;

11. is ingenomen met de stappen die de ambassades van de EU-lidstaten en de delegatie van de EU in Guatemala hebben genomen met betrekking tot beschermingsmaatregelen voor mensenrechtenverdedigers; dringt bij de Commissie aan op een aanzienlijke uitbreiding en actievere toepassing van beschermingsmaatregelen, met inbegrip van een ruimere waarneming van hoorzittingen met aangeklaagde mensenrechtenverdedigers, met name milieuactivisten en vrouwelijke mensenrechtenverdedigers, onder meer door haar steun aan onafhankelijke maatschappelijke organisaties te vergroten;

12. verzoekt de EU en haar lidstaten gebruik te maken van de mechanismen die zijn vastgelegd in de associatieovereenkomsten en overeenkomsten inzake politieke dialoog en samenwerking om Guatemala sterk aan te moedigen een ambitieuze mensenrechtenagenda uit te voeren en straffeloosheid te bestrijden, teneinde de mensenrechten-situatie in het land te verbeteren;

13. verzoekt zijn voorzitter deze resolutie te doen toekomen aan de Raad, de Commissie, de Europese Dienst voor extern optreden, de speciale vertegenwoordiger van de EU voor de mensenrechten, de regeringen en parlement van de lidstaten, de Organisatie van Amerikaanse Staten, de Euro-Latijns-Amerikaanse Parlementaire Vergadering, alsook de president, de regering en het parlement van de Republiek Guatemala, het Secretariaat-generaal van het Centraal-Amerikaans Integratiesysteem en het Midden-Amerikaans Parlement.